

ТЕШКО ОДИ ЕК ВОЗОБНОВУВАЊ НА ДОСТОИНСТВО

Актуелно за годината која измина е бранот на поскапувања кај храната, со што најмногу се удри по џебот на граѓаните. Поскапеа млечните производи, производите од житни растенија, речиси сите кондиторски производи, но најмногу варираше цената на маслото за јадење.

Па, така, Македонците плаќаат поскапи производи во споредба со некои жители на земји-членки на Европската унија.

Поради наглите поскапувања на основните прехранбени производи за околу 50 отсто, Организацијата на потрошувачи (ОПМ) побара од Комисијата за заштита на конкуренцијата преку законските механизми кои ѝ се на располагање да направи целосно истражување на пазарот на храна и да испита на што се должат поскапувањата.

Пишува:
Александар КЕЛТАНОСКИ

Со самиот почеток на 2008 година за 10 отсто беа намалени персоналниот и данокот на добивка. Ова е продолжување на политиката на Владата за даночно растоварување на стопанството, кое почна во 2007 година, кога за двете давачки беше воведена рамна даночна стапка од 12 отсто. Владата сметаше дека со пониски даноци во годината која изминува ќе можат да се привлечат повеќе странски инвестиции. Но, експертите на Владата ѝ порачуваа дека ниските даноци можат да дадат плод доколку и со други мерки се подобри деловната клима.

Воведувањето на рамниот данок, регулаторната гилотина, модернизацијата и автоматизацијата на царинската процедура, се едни од најважните поvollности кои беа понудени изминатата година во технолошко-индустриските развојни зони. А, токму тие можат да бидат вистинско место за нашите исељеници, кои сакаат да отворат свои фабрики во Македонија.

Иако граѓаните имаат ретка можност да се израдуваат, бидејќи за релативно голема стапка поевтинија нафтените

деривати, многу брзо сè се врати на старо. Па, така, Регулаторната комисија за енергетика им го урна расположението откако соопшти дека од први ноември поскапува електричната енергија. Тогаш нафтата поевтини за околу 14 отсто, а електричната енергија поскапе за 13,5 отсто. Уште еден ценовен шок беше и поскапувањето на цената на парното греење.

Сојузот на стопанските комори на Македонија и Холандската стопанска комора, во февруари изминатата година, потпишаа Меморандум за поттикнување на соработката и на претприемачките вештини меѓу компаниите од двете држави. Сојузот на коморите потврди дека со Меморандумот се воспоставува институционална соработка меѓу двете коморски организации, се регулираат заедничките деловни активности и се утврдуваат принципите за развој на претприемништвото.

Оваа година беше завршен и 400-киловолтниот далновод, кој поминува низ Штип, Пробиштип, Кратово и Крива Паланка кон Бугарија, кој почна со изградба во 2006 година, и е од огромно значење за стабилноста на системот и за снабдувањето со електрична енергија.

Во првите шест месеци од минатата година РЕК "Битола" произведе 38.000

ОСВЕН КАЈ ХРАНАТА И ЕНЕРГЕНСИТЕ, ИНФЛАЦИЈАТА СЕ ШИРИ И КАЈ ДРУГИТЕ ПРОИЗВОДИ

мегават-часа електрична енергија, повеќе од истиот период 2007 година. Па, така, за првото полугодие од годината беа произведени половина од плани-

Во рамките на Регионалниот економски форум кој се одржа во Охрид, на 21.11.2008 година македонскиот претседател Бранко Црвенковски истакна дека состојбите во македонската економија се загрижувачки, а реалниот сектор веќе ги чувствува негативните последици од кризата. Тој укажа дека најпогодени се извозно ориентираните сектори, металургијата, градежништвото и текстилната индустрија, што ќе се одрази врз намалувањето на извозот. Претседателот Црвенковски ги повика Владата и Народна банка на Македонија да преземат мерки за справување со кризата, укажувајќи дека активностите треба да бидат координирани, укажувајќи на потребата од заедничка соработка на сите земји во регионот.

ОНОМСКОТО Е И ВРАЌАЊЕТО ТО НА ГРАЃАНИТЕ

Сите овие случувања ја илустрираат нерозовата страна на состојбата во македонската економија, која покажува дека стопанството ни е на несигурни нозе, а како последица на тоа се зголемува увозот наспроти падот на извозот на стоки. А, според Владата, пак, високиот трговски дефицит "испумпува" милијарди долари од земјава поради големите екстерни шокови, пред сè, во делот на цените на нафтата и на електричната енергија. Но, од Владата велат дека голем дел од увозот се должи на купувањето машини и опрема поради влезот на странски инвестиции во земјава.

раното производство на годишно ниво. Оваа состојба се должи на зголеменото количество ископан јаглен.

Во јули минатата година пратениците во Собранието го изгласаа Законот за материјално обезбедување на околу 6.000 стечајни работници чии претпријатија беа приватизирани во периодот од 2000 до 2004 година. Со овој Закон беше решено тие да добиваат месечен надоместок од околу 5.000 денари.

Донесувањето на Законот беше услов и за стечајците да ги соберат шаторите од паркот спроти Собранието. Владата со ребалансот на Буџетот обезбеди 90 милиони денари за помош на стечајците, кои ќе добиваат пари до пензионирањето или, пак, до новото вработување.

Во годината што измина, иако беше најавено 30 отсто намалување на цената на осигурувањето на возила, сепак тоа поевтини за само 20 отсто. Додека, пак, другите 10 отсто се пресметуваат како попуст при регистрацијата на возилото доколку возачот немал сообраќајна незгода во изминатите две години.

А, банките, пак, влегоа во војна за штедачи, зголемувајќи ги каматните стапки на депозитите, со цел да ја осигураат својата ликвидност и да обезбедат кеш од сопствени извори. Во услови на глобална финансиска криза и потешок пристап до странски кредити, домашните банки ја почнаа трката за придобивање нови штедачи, особено во странска валута. Каматните стапки на депозитите во евра достигнаа дури 6 отсто. Речиси сите

комерцијални банки понудија посебни програми за штедење во кои нудат камата од околу 6 отсто на девизните и околу 10 отсто на денарските депозити, орочени на една година.

Изминативе две години најбрзо расте кредитната изложеност на банките кон секторот население, а 75 отсто од таквата кредитна изложеност не е обезбедена. Цел на ваквата принудна мерка на Народна банка е да се димензионира кредитниот ризик за банкарскиот сектор. Експертите објаснуваа дека на банките им е полесно еврата да ги добијат од граѓаните и да платат годишна камата од 6 отсто, отколку среде глобална финансиска криза да земат кредит во странски банки.

Со обелоденувањето на светската економска криза, македонските фирми почнаа сами да си ги откупуваат акциите за на некој начин да се заштитат од несакано преземање. Па, така компаниите, сега кога цените на акциите се "багателни", ги повлекуваат од пазарот за да ги продадат кога ќе поскапат. Според прогнозата на аналитичарите, кризата нема да стив-

ЗАКОНОТ ЗА МАТЕРИЈАЛНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ГИ СОБРА ШАТОРИТЕ ОД ПРЕД СОБАНИЕТО

не целата наредна година.

Иако во текот на октомври се спроведуваше исплатата на паричната поддршка за млекото произведено и продадено во периодот од мај до јули 2008 година, а поддршката изнесуваше два денара за литар млеко, сепак имаше и некои недоразбирања на релација фармери-откупувачи. Исто така, се исплатуваа и субвенциите за растителното и за сточарското производство.

Вкупниот извоз на земјоделски култури и остварените приходи бележат драстично зголемување последниве две години. Во првите шест месеци од годинава биле извезени околу 110 милиони килограми свеж зеленчук и бил остварен приход од 34 милиони евра. Колку за споредба, во цела 2007 година биле извезени 145 милиони килограми свеж зеленчук и бил остварен приход од 37 милиони евра.

Според податоците од Министерството за земјоделство, зголемувањето на извозот се должел на промоцијата на македонските производи, доаѓањето на стопански делегации во земјава, формирањето мешовито-македонски фирми, рас-

ДИМЕНЗИОНИРАЊЕ НА КРЕДИТНИОТ РИЗИК ЗА БАНКАРСКИОТ СЕКТОР

пределбата на земјоделско земјиште, на субвенциите и на евтините кредитни линии.

Што се однесува до економската слобода, Македонија беше рангирана на 85. место од 141 земја во извештајот "Економска слобода во светот", на канадскиот Институт "Фрејзер". Република Македонија, во објавениот извештај во септември минатата година, е на истото место како што беше и во 2007 година.

Според Државниот завод за статистика стапката на невработеност во Македонија во вториот квартал од оваа година изнесува 33,8 отсто. Бројот на вработени во вториот квартал од 2008 година е зголемен за три отсто во однос на истиот период лани, а бројот на невработени е намален за 2,1 отсто.

Во првите пет месеци од минатата година во Македонија влегле вкупно 230,7 милиони евра странски инвестиции, сума која речиси ја надминала вредноста на странските вложувања во цела 2007 година. Засега е јасно дека во најголем дел станува збор за инвестиции во финансиски институции.

Почнувањето со работа на гигантот во автомобилската индустрија "Џонсон контролс", како и стартот на втората гринфилд инвестиција преку изградбата на фабриката на "Џонсон Мети", на македонската стопанска карта конечно ќе ѝ дадат нова слика. Пред сè, затоа што првата фаза на инвестицијата тежи околу 50 милиони евра. За понатаму се најавуваат 700 нови работни места. Во моментот тоа е најголемата странска инвестиција во земјата.

Уште една активност од програмата "Invest in Macedonia" беше организирањето на бизнис форуми на кои претставници на македонската Влада ги презентираа потенцијалите за инвестирање во ИТ секторот. На првиот Форум во Силиконската долина, Калифорнија, нашата Влада имаше средби со раководствата на реномираните компании "Интел", "Hewlett-Packard", "Oracle", "Sun Microsystems". На Форумот во Чикаго се одржа средба и со компании од областа на туризмот и енергетиката, а почетен фидбек е и потпишувањето Меморандум за соработка со Универзитетот во Бостон, за отворање постдипломски студии по информатичка технологија во Македонија.

Од април минатата година македонските јагниња прв пат почнаа да се извезуваат на српскиот пазар, а извозот се спроведува преку фирмата "Серта" од Кавадарци. Според трговците, извозот во Србија е поради намалениот пласман во Грција. Според статистичките податоци, Македонија годишно извезува околу 3.000 тони јагнешко месо и вкупниот девизен прилив е околу 11 милиони евра.

Европската банка за обнова и развој инвестираше шест милиони евра во акционерски капитал во винарската визба "Тиквеш" од Кавадарци. Парите ќе се користат за модернизација и за зголемување на присуството на компанијата во земјата и во целиот регион. "Тиквеш" има годишен капацитет за обработка на 50 милиони килограми грозје и капацитет за производство на 35 милиони литри вино.

"Јапан тобако интернешнл" (ЈТИ), третата најголема тутунска компанија во светот, влезе на нашиот пазар со познатите брендови "винстон" и "камел". Според Кристијан Кринг, генерален менаџер на ЈТИ "Адријатик", планираниот обрт за следната година е 10 милиони евра, па така беше потенцирано дека овој бренд на македонската Влада ќе ѝ донесе приход од 6,08 милиони евра во следната година.

Додека нашите соседи и земјите од регионот интензивно се гасифицираат за да се конкурентни и енергетски независните земји, Македонија со години не прави ништо за да ја доизгради гасоводната мрежа. Згора на тоа, Македонија како зависна од увоз на електрична енергија, според експертите, направи грешка бидејќи не учествуваше во изградбата на

ТЕЛЕКОМ ОШТЕТЕН ЗА 4 МИЛИОНИ ЕВРА

бугарската нуклеарна централа "Белене". Имено, со инвестирањето во изградбата земјата ќе можеше да закупи дел од електричната енергија, која ќе се произведува во централата и така ќе ја добива по поевтина цена на подолг рок.

Неспорен е фактот дека најновата одлука на Владата за целосна либерализација на македонскиот пазар за недвижности за странците е дел од стратегијата за подобрување на бизнис климата. Сега странците ќе можат да купуваат куќи и дуќани, нешто што одамна е познато и реално го има секаде во светот.

Главен двигател за раст на инфлацијата во Македонија се цените на храната, кои на годишно ниво се зголемија за 18,7 отсто. Тие учествуваат во вкупниот индекс на инфлацијата со 74,5 проценти. Во Народна банка објаснуваа дека мерките кои ги преземаат се неопходни, бидејќи во февруари не само што растела инфлацијата туку таа, освен кај храната и енергенсите, се ширела и кај другите производи.

Влошената финансиска положба на претпријатијата, како резултат и на дополнителните проблеми предизвикани и од енорниот пад на курсот на доларот во однос на денарот, стопанствениците ја потенцираа како алармантна и бараа итно преземање мерки, бидејќи согледувањата и проценките укажуваа на тенденција на натамошно опаѓање на курсот на доларот, што би предизвикало извозниците да се најдат во состојба да ги откажуваат договорите и да ги отпуштаат вработените.

Годинава која изминува ќе остане забележителна по големата афера во Македонски Телеком. Поранешниот извршен директор на Македонски Телеком и уште тројца членови на Одборот на директори се осомничени дека склучувајќи фиктивни договори со кипарската консултанска фирма "Чаптек холдингс лимитед", Телеком го оштетиле за околу 4 милиони евра.

Па, така, според полицијата, осомничените ја злоупотребиле службената положба и во 2005 г. и во 2006 г. склучиле договори со кипарската консултанска фирма, а за тоа никогаш немало потреба да бидат извршени.

При крајот на годината дополнителен шок на радовишани им приреди веста дека еден од најголемите рудници "Бучим" набрзо ќе биде затворен. Без работа ќе останат околу 400 вработени.